

Глеб Кудрашоў*Палтаўскі нацыянальны педагагічны ўніверсітэт імя У.Г. Караленкі
(Україна)*

«ГОЛОС БЕРЕСТЕЙЩИНИ» – ПЕРШАЯ УКРАЇНСКАЯ ГАЗЕТА БЕЛАРУСІ

У перыяд нацыянальна-культурнага адраджэння ў канцы 80-х гадоў мінулага стагоддзя адной з дзейных формаў рэалізацыі таварыствамі ўкраінцаў Беларусі сваёй культурна-асветніцкай праграмы стала стварэнне ўласных перыядычных выданняў. Друкаваных органаў, закліканых інфармаваць украінскае грамадства, а таксама сваіх замежных чытачоў пра падзеі на этнічнай радзіме і ва ўкраінамоўным колу Беларусі. Стварэнне ўласных друкаваных органаў для дзяспар адлюстроўвае патрэбу ў публічнай камунікацыі, арыентаванай на асвятленне ўсіх аспектаў жыццядзейнасці этнакультурных груп [1, с. 1]. Таму адной з першачарговых задач кожнага грамадскага аб'яднання, разам з афіцыйным замацаваннем свайго статусу, з'яўляецца стварэнне і рэгістрацыя ўласнага перыядычнага выдання.

18 лютага 1990 г. ў Брэсце было створана «Украінскае грамадска-культурнае аб'яднанне Брэсцкай вобласці» («Українське громадсько-культурне об'єднання Брестської області») (далей – УГКА БВ), асноўнымі задачамі якога стала захоўванне і далейшае развіццё мовы, традыцый, культуры карэннага насельніцтва Берасцейшчыны. Праўленне УГКА БВ лічыла Берасцейшчынай рэгіён кампактнага пражывання ўкраінцаў у Брэсцкай вобласці. Гэта Маларыцкі, Камянецкі, Брэсцкі, Жабінкаўскі, Кобрынскі, Бярозаўскі, Драгічынскі, Іванаўскі, Пінскі, Столінскі раёны і часткова Пружанскі, Івацэвіцкі, Ганцавіцкі, Ляхавіцкі і Лунінецкі раёны [3, с. 1]. У статуте арганізацыі сярод іншых пунктаў (беражлівае стаўленне да гісторыка-культурнай спадчыны ўкраінскага народа, пашырэнне сферы ўжывання ўкраінскай мовы, садзейнічанне яе вывучэнню на курсах і ў школах, арганізацыя лекцый, семінараў, канферэнцый, фотавыстаў, тэматычных канцэртаў і г. д.) – стварэнне ўласнага перыядычнага выдання, у якім бы публікаваліся матэрыялы аб дзейнасці УГКА БВ, накіраванай на выкананне статутных палажэнняў таварыства. Выданне (газета, часопіс або інфармацыйны бюлетэнь) павінна было запоўніць спецыфічную лакуну ў інфармацыйнай прасторы Брэсцкай вобласці, дзе пражывала шматлікая ўкраінская абшчына.

Таму пры адсутнасці ўкраінамоўнага выдання, якое б задавальняла інфармацыйныя запатрабаванні ўкраінцаў, паўстала вострая патрэба ў стварэнні друкаванага органа. І ўжо 24 сакавіка 1991 г. на справаздач-

на-выбарчай канферэнцыі членаў УГКА БВ была зацверджана рэдакцыйная калегія «Голосу Берестейщини» – першай украінамоўнай газеты Беларусі, якая функцыянавала на прынцыпах этнічнай журналістыкі. У рэдакцыю газеты ўвайшлі актывісты ўкраінскага руху: М. Казлоўскі, М. Ячнік, У. Мордык, Я. Дзямешка, У. Леанюк. Дэ-юрэ газета была заснавана 1 красавіка 1991 г., і ўжо праз дзесяць дзён пасля яе афіцыйнай рэгістрацыі першы нумар быў падпісаны ў друк. Газета дэ-факта ўвайшла ў рэстр друкаваных сродкаў масавай інфармацыі Беларусі 14 красавіка 1991 г., калі з’явіўся яе першы нумар. Газета выходзіла на чатырох старонках фармату А3 высокім друкам. За лагатып выдання быў абраны сімвалічны зубр на фоне палескіх елак і Камянецкай вежы – унікальнага помніка абарончага дойлідства XIII ст. Вытворчы этап рэдакцыйна-выдавецкага працэсу адбываўся спачатку ў Львове, ва Украінскім навукова-даследчым інстытуце паліграфічнай прамысловасці, пазней – у Ковельскай гарадской друкарні (Валынская вобласць). Наклад першага нумара склаў 900 асобнікаў.

А. Сушчук, ветэран Вялікай Айчыннай вайны, чытач з Кобрына, з аптымізмам успрыняў выхад у свет першага нумара «Голосу Берестейщини»: «Вірю, будзе рості яго тираж, міцнітyme звучання. Адже покліканый він найріднішою бацьківською моваю нести нам розуміння вічності культурной традиції предків. Слухаймо ж цей голос у собі, не здрадьмо йому» [9, с. 4]. Гэты голас пачулі – наклад выдання стаў перманентна павялічвацца. У 1993 г. наклад кожнага нумара складаў ужо 3000 асобнікаў і амаль не памяншаўся да апошняга нумара газеты.

Перыядычнасць выхаду газеты ў свет – раз у квартал [5, с. 103]. Аднак ужо з трэцяга нумара гэты рэгламент быў парушаны – новы выпуск пабачыў свет у сакавіку 1992 г., з перапынкам амаль у дзевяць месяцаў. Прычынай знікнення газеты з кіёскаў «Саюздруку» стала адмова апошняга ў распаўсюджванні яе накладу. «Саюздрук» дзейнічаў на падставе рашэння № 225 Брэсцкага абласнога выканаўчага камітэта ад 23 верасня 1991 г. аб адмове ў рэгістрацыі Статута УГКА БВ. Гэта адбылося праз пэўныя нестыкоўкі на заканадаўчым узроўні. Рэдакцыйная калегія зрабіла здагадку, што асноўнай прычынай «забароны распаўсюду газеты» стаў яе змест [2, с. 1]. Зрэшты 24 лютага 1992 г. устаноўчы дакумент УГКА БВ быў зарэгістраваны, і ўжо ў сакавіку «Голос Берестейщини» вярнуўся да свайго чытача.

Рэдакцыя ў справе змястоўнага напаўнення газеты абавіралася на ўласных карэспандэнтаў. Стварэнне карэспандэнцкіх бюро на месцах стала адной з прыярытэтных задач рэдкалегіі. У праекце Дзяржаўнай праграмы дапамогі ўкраінцам Берасцейшчыны ў галіне за-

хавання і развіцця мовы, культуры, традыцый [7, с. 1] сярод іншых пунктаў – дапамога ў выданні газеты «Голос Берестейщины» шляхам інфармацыйнай падтрымкі выдання, а таксама праз замацаванне за газетай аднаго журналіста-прафесіянала для ўдзелу ў яе рабоце. Неаднаразова рэдакцыя звярталася да сваіх прыхільнікаў, каб і яны далучаліся да напаўнення газеты цікавымі матэрыяламі і яе распаўсюджвання.

Кантэнт выдання складалі гістарычныя матэрыялы «без скажэнняў і дэфармацый» [8, с. 1], прысвечаныя паходжанню ўкраінскага этнасу на Берасцейшчыне, гісторыі ўкраінскай мовы і культуры; матэрыялы пра сучаснае грамадска-палітычнае жыццё краю; літаратурна-мастацкія старонкі. Папулярнымі сталі рубрыкі «Наша історія», «Нам пишутъ», «Полісся у дзеркалі преси», «Вісті з України», «У земляків за Бугом». Для маленькіх чытачоў стварылі рубрыку «Дитячий куточок». Новыя кнігі землякоў прэзентавалі ў кнігзнаўчай рубрыцы «Нові українські видання». Пасля з’явіліся калонкі літаратурна-мастацкага і культуралагічнага зместу: «Поезія», «Обряды наших предків», «Народна пісня Полісся». Разам з тым газета, публікуючы статутныя палажэнні, розныя пастановы і звароты УГКА БВ, выконвала функцыю афіцыйнага друкаванага органа ўкраінскай нацыянальна-культурнай інстытуцыі Берасцейшчыны.

3 мая 2010 г., у Сусветны дзень свабоды друку, у рэдакцыі беларускай грамадска-палітычнай газеты «Брэсцкі кур’ер» адкрылі выставу «Беларуская незалежная прэса ў сучаснасці. Requiem», на стэндах якой прадставілі арыгіналы перыядычных выданняў Беларусі 1990–2003 гадоў, якія па пэўных прычынах спынілі сваё існаванне [10]. У спіс брэсцкіх выданняў, якія ўвайшлі ў так званы «газетны мартыролаг», уключаны і «Голос Берестейщины». Апошні раз газета выйшла ў свет 1 ліпеня 1997 г. (усяго выпусцілі 19 нумароў), і да гэтага часу выпуск першай афіцыйнай газеты ўкраінцаў Беларусі не адноўлены. Чаму выданне спыніла сваё існаванне? Пасля падпісання Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь дэкрэта № 2 ад 26 студзеня 1999 г. «Аб некаторых мерах па ўпарадкаванні дзейнасці палітычных партый, прафесійных саюзаў, іншых грамадскіх аб’яднанняў» некалькім таварыствам было адмоўлена ў перарэгістрацыі, у тым ліку і УГКА БВ. Аднак нельга звязваць спыненне выхаду ў свет «Голосу Берестейщины» са знікненнем інстытуцыі, адказнай за яе выпуск. Афіцыйнае спыненне дзейнасці УГКА БВ звязана з рашэннем № 2456 Упраўлення юстыцыі Брэсцкага аблвыканкама ад 12 лістапада 1999 г. Апошні ж нумар газеты «Голос Берестейщины» ўбачыў свет за два гады да закрыцця грамадскага культурна-асветніцкага таварыства ўкраінцаў Берасцейшчыны. Таму афіцыйная версія закрыцця газеты – недахоп сродкаў на яе ўтрыманне.

Нельга не пагадзіцца з Н. Зубчонак, што гісторыя кожнай газеты – «гэта, у першую чаргу, каштоўны вопыт выдавецкай дзейнасці, які нам сёння неабходна засвойваць, каб не згубіць свайго чытача, не страціць тых каштоўнасці, якія стагоддзямі назапашвалі нашы папярэднікі-журналісты. Адзін са складнікаў гэтага вопыту – вялікая папулярнасць выдання» [4, с. 347]. Газета «Голос Берестейщины», адстойваючы на сваіх старонках культурныя і нацыянальныя правы ўкраінцаў Брэсцкай вобласці, пакінула прыкметны след у гісторыі прэсы замежнага ўкраінства менавіта як папулярнае ўкраінамоўнае выданне. Гэта першая ўкраінская газета, якая на роднай мове ўпэўнена заявіла аб фарміраванні ў Беларусі ўкраінскай дыяспары – адной з найбольш шматлікіх і актыўных у рэспубліцы.

Літаратура

1. Гасанов, Анар Мовсум оглы. Средства массовой информации диаспор в структуре этнической журналистики: на примере средств массовой информации азербайджанской диаспоры в России: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.10 / Анар Мовсум оглы Гасанов. – Москва, 2007.
2. До наших читачів // Голос Берестейщины. – 1992. – № 1 (3). – Березень.
3. Звернення до населення Берестейщины // Голос Берестейщины. – 1991. – № 1. – 14 квітня.
4. Зубчонак, Н. Ад «Трактара» да «Беларус-МТЗ обозрение»: з гісторыі выдання / Н. Зубчонак // Журналістыка-2009: стан, праблемы і перспектывы: матэрыялы 11-й Міжнар. навук.-практ. канф., прысв. 65-годдзю факультэта журналістыкі БДУ, 3–4 сн. 2009 г., Мінск / рэдкал.: С.В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. – Вып. 11. – Мінск: БДУ, 2009. – С. 347–349.
5. Леонюк, В. Словник Берестейщины / В. Леонюк. – Львів: Видавничая фірма «Афіша», 1996.
6. Наші цілі й напямкі // Голос Берестейщины. – 1991. – № 2. – 27 чэрвеня.
7. Проект Дзяржаўнай праграмы дапамогі ўкраінцам Берестейщины в галузі зберажэння й развітку мовы, культуры, традыцый // Голос Берестейщины. – 1993. – № 2 (8). – Чэрвень.
8. Слово на пачаток // Голос Берестейщины. – 1991. – № 1. – 14 квітня.
9. Сушук, О. Ріднае слова / О. Сушук // Голос Берестейщины. – 1991. – № 2. – 27 чэрвеня.
10. Цапков, В. Выставка «Белорусская независимая пресса в современности. Requiem» открылась в «Брестском курьере» / В. Цапков [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bk-brest.by/ru/18/news/503>. – Дата доступа: 10.09.2014.